

УДК 343.359.3(477)

Бондаренко Ольга Сергіївна –

кандидат юридичних наук, старший викладач
кафедри кримінально-правових дисциплін та судочинства
Навчально-наукового інституту права
Сумського державного університету

Olha S. Bondarenko –

candidate of juridical sciences, senior lectures,
department of criminal law disciplines and judiciary of
the Academic Research Institute of Law,
Sumy State University
(59 Petropavlivska St., build.3, Sumy, 40000, Ukraine)

Сагайдак Вікторія Олегівна –

студентка 2 курсу спеціальності «Право»
Навчально-наукового інституту права
Сумського державного університету

Viktoria O. Sagaidak –

2 year student of “Law” speciality,
the Academic Research Institute of Law,
Sumy State University
(59 Petropavlivska St., build.3, Sumy, 40000, Ukraine)

Загальні засади юридичної відповідальності за контрабанду відповідно до кримінального закону України¹

У зазначеній статті розглянуто поняття сутності контрабанди та її негативний наслідок для суспільства. Проаналізовано загальні засади юридичної відповідальності за контрабанду в Україні відповідно до чинного законодавства. Також досліджено та визначено основні види контрабанди та способи протидії цьому кримінальному правопорушенню.

Ключові слова: контрабанда, кримінальна відповідальність за контрабанду, способи протидії контрабанді товарів, боротьба з порушеннями митних правил, наслідки вчинення контрабанди товарів.

В указанной статье рассмотрено понятие сущности контрабанды и ее негативное последствие для общества. Проанализированы общие принципы юридической ответственности за контрабанду в Украине в соответствии с действующим законодательством. Также исследованы и определены основные виды контрабанды и способы противодействия этому уголовному правонарушению.

Ключевые слова: контрабанда, уголовная ответственность за контрабанду, способы противодействия контрабанде товаров, борьба с нарушениями таможенных правил, последствия совершения контрабанды товаров.

O.S. Bondarenko, V.O. Sagaidak General Principles of Legal Liability for Smuggling in Accordance with the Criminal Law of Ukraine

This article considers the concept of the essence of smuggling and its negative consequences for society. The general principles of legal liability for smuggling in Ukraine in accordance with current legislation are

¹Робота виконана в рамках проекту № 0120U100474 «Розробка методики взаємодії правоохоронних органів України щодо протидії легалізації злочинних доходів» 0120U100474

analyzed. The main types of smuggling and ways to counteract this criminal offense have also been investigated and identified. It is important to emphasize that smuggling is the transportation or movement of goods, as defined in Articles 201, 201-1 and 305 of the Criminal Code of Ukraine, across the customs border of the Ukrainian state, but outside customs control in order to hide the subject of illegal transportation from customs and law enforcement agencies. As a result of this work, we have defined the general principles of legal liability for smuggling in accordance with the criminal law of Ukraine.

In general, the punishment for this criminal offense depends on many factors, such as the subject of smuggling and the number of similar offenses committed.

We also explored the main ways to combat smuggling, which aims to prevent its implementation. Today, the smuggling of goods, and hence non-compliance with customs rules in Ukraine, is increasing, and as a result destabilizes the foreign policy of the Ukrainian state, which negatively affects the national economy and its industries. That is why this topic is relevant today. The main problem, which is the illegal crossing of the border of Ukraine, is currently very common in our country due to the fact that the central authorities do not pay enough attention to it. During the research of this topic, we turned to current regulations and research of prominent scientists who also worked on this issue. The main measures to prevent smuggling when moving goods across the customs border of Ukraine were identified.

Smuggling is actually the exemption of imported goods from any taxes and duties on the territory of Ukraine. Basically, such corruption is based on the gap in information flows with Ukraine's trading partners. Throughout the developed world, customs authorities exchange data on incoming / outgoing consignments of goods and accompanying customs declarations online.

Keywords: *smuggling, criminal liability for smuggling, ways to counteract smuggling of goods, fight against violations of customs rules, consequences of smuggling goods.*

Постановка проблеми. На сьогоднішній день контрабанда товарів, а отже і недодержання митних правил в Україні, дедалі збільшується, а внаслідок цього дестабілізується зовнішня політика української держави, що негативно впливає на національну економіку і її галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженнями проблеми контрабанди та шляхів боротьби із нею займалися такі науковці як В. Дубровський, В. Черкашин, Є. Резнікова та багато інших.

Невирішені раніше проблеми. Проблематика контрабанди в Україні та світі досліджується багатьма науковцями. Це питання є актуальним та активно розглядається зараз, але раніше проблема контрабанди майже не досліджувалась, саме тому потрібно краще та детальніше працювати та вивчати дану тематику.

Метою статті є визначення загальних засад юридичної відповідальності за контрабанду відповідно до кримінального закону України.

Виклад основного матеріалу: Чинне кримінальне законодавство виділяє кілька статей, які передбачають кримінальну відповідальність за контрабанду різних предметів. Відповідно до ст. 201 Кримінального кодексу України (далі – КК України) контрабандою є переміщення через митний

кордон української держави поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю культурних цінностей, отруйних, сильнодіючих, вибухових речовин, радіоактивних матеріалів, зброї або боєприпасів (крім гладкоствольної мисливської зброї або бойових припасів до неї), частин вогнепальної нарізної зброї, а також спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації, що карається позбавленням волі строком від трьох до семи років, а у разі того, що дія була вчинена повторно, то кримінальна відповідальність збільшується та становить уже від п'яти до дванадцяти років з урахуванням конфіскації майна.

Згідно із ст. 201-1 КК України контрабандою є переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю лісоматеріалів або пиломатеріалів цінних та рідкісних порід дерев, лісоматеріалів необроблених, а також інших лісоматеріалів, заборонених до вивозу за межі митної території України, що карається позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років.

Також у ст. 305 КК України зазначається, що контрабанда – це перевезення через митний кордон української держави поза митним

контролем або з приховуванням від митного контролю наркотичних засобів, психотропних речовин, а також їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів, що карається позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років. Якщо кримінальне правопорушення вчинене за попередньою змовою групою осіб або особою, раніше судимою за злочин, передбачений цією статтею, карається позбавленням волі на термін від восьми до дванадцяти років з конфіскацією предметів контрабанди та майна [1].

Назвемо головні причини, через що зростає кількість випадків контрабанди, а саме: економічні передумови, недостатній рівень функціонування митної політики, недостатньо злагоджений зв'язок між правоохоронними та контролюючими органами української держави з такими ж органами іноземних держав щодо взаємного обміну інформацією з протидії та перевезення товарів поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю. Не менш значною причиною розповсюдження контрабанди товарів є велика завантаженість митниць та недостатня оснащеність технічними засобами для здійснення перевірки й огляду, а також недостатнє та недосконале регулювання діяльності з протидії та боротьби контрабанди товарів. Також можемо відмітити те, що однією з ряду причин може стати безробіття та невеликий процент зайнятості населення, яке мешкає на території прикордонних районів.

Ми можемо класифікувати види контрабанди товарів за предметами незаконного переміщення через митний контроль української держави, поза митним контролем згідно із КК України, а саме: культурні цінності; отруйні, сильнодіючі, радіоактивні або вибухові речовини; зброя та боєприпаси (крім гладкоствольної мисливської зброї та бойових припасів до неї); спеціальні технічні засоби негласного отримання інформації, лісоматеріали або пиломатеріали цінних та рідкісних порід дерев, лісоматеріали необроблені, а також інші лісоматеріали, заборонені до вивозу за межі митної території України, наркотичні засоби, психотропні речовини, а також їх аналоги чи прекурсори або фальсифіковані лікарські засоби [1, 2].

Існує два способи незаконного переміщення товарів, а саме: переміщення поза

митним контролем та переміщення з приховуванням від митного контролю. Переміщення товарів через митний кордон поза митним контролем означає переміщення поза місцем розташування митного органу або поза робочим часом, установленим для нього, і без виконання митних формальностей, або з незаконним звільненням від митного контролю внаслідок зловживання службовим становищем посадовими особами митного органу. Переміщення товарів з приховуванням від митного контролю ми можемо розуміти як переміщення з використанням спеціально виготовлених сховищ (тайників) та інших засобів або способів, що утруднюють виявлення таких товарів, або шляхом надання одним товарам вигляду інших, або з поданням митному органу як підстави для переміщення товарів підроблених документів чи документів, одержаних незаконним шляхом, або таких, що містять неправдиві відомості щодо найменування товарів, їх ваги (з урахуванням допустимих втрат за належних умов зберігання і транспортування) або кількості, країни походження, відправника та/або одержувача, кількості вантажних місць, їх маркування та номерів, неправдиві відомості, необхідні для визначення коду товару відповідно ЗУКТ ЗЕД та його митної вартості [3].

На нашу думку, існують основні підстави для здійснення такого кримінального правопорушення як контрабанда товарів, тобто перелік документів як підстав для незаконного переміщення товарів через митний кордон поза митним контролем, а саме: митна декларація, ліцензія, контракт, товаросупровідний документ, а також дозволи конкретних державних органів.

Серед способів протидії контрабанді товарів підкреслимо такі, як: 1) посилення контролю за діяльністю митних та прикордонних органів; 2) посилення адміністративної відповідальності за неякісну роботу серед працівників митних органів та прикордонників, підвищення заробітної плати та умов працівників митних та прикордонних органів, а також проведення профілактичних заходів щодо протидії контрабанді з метою поширення зацікавленості населення, а найголовніше, працівників цієї сфери діяльності. Зазначимо те, чому важливо збільшити зарплатню працівникам митних та прикордонних органів, а також

посилити адміністративну відповідальність за правопорушення з боку працівників цієї сфери. Наприклад, латентність контрабанди товарів, яка була здійснена в організованих формах, а також підозра у корупції серед працівників митних та прикордонних органів. За умови, якщо вимоги щодо роботи прикордонників будуть більш суворими, адміністративна відповідальність по відношенню до них посилиться, а умови їх праці стануть кращими, то можна очікувати на зменшення кількості правопорушень з боку працівників, а найголовніше, що таким чином зменшиться кількість випадків контрабанди товарів. 3) залучення населення до боротьби із контрабандою товарів. Наприклад, запровадження прийому анонімних повідомлень від громадян щодо кримінальних правопорушень в економічній сфері. 4) підвищення соціального, а також правового захисту працівників митних та прикордонних органів з метою утримання суб'єктів кримінального правопорушення залучити митників або прикордонників у протиправну діяльність, а також з метою захисту від посягань на життя, честь і гідність працівників під час вчинення правопорушення з боку кримінальних елементів.

На сьогодні питання щодо боротьби із контрабандою товарів та боротьби з порушеннями митних правил є значущим та одним із головних завдань для України з метою економічного захисту держави. Покращення економіки у державі залежить від вирішення та ліквідації проблеми щодо незаконного перевезення товарів та порушеннями митних правил. Адже нелегальне перевезення товарів, предметів або сировини спричиняють велику шкоду економіці України.

Під час аналізу сучасних методів та стану боротьби із контрабандою товарів, ми визначили основні цілі реалізації даного кримінального правопорушення та їх наслідки. Серед нелегального перевезення товарів найбільш поширеними є зброя, історичні та культурні цінності, а також наркотичні засоби. Основні цілі здійснення незаконного перевезення товарів: по-перше, для того, щоб уникнути сплати податків або митних зборів під час перевезення товарів; по-друге, уникнути проблем під час перевезення заборонених товарів або обмежень щодо товарів; по-третє, дане кримінальне правопорушення здійснюється з метою одержання форм платежів,

субсидій, які не мають юридичного підтвердження, а також з метою одержання будь-яких переваг, які є незаконними, тобто такими, що порушують принципи та правила законної конкуренції.

Наслідками вчинення такого кримінального правопорушення є: 1) держава не має змоги отримати прибуток, а навіть навпаки втрачає його; 2) здійснення нечесної конкуренції; 3) промисловість втрачає прибуток, а також зазнає збитків; 4) удар по економіці та економічній безпеці держави; 5) збільшення випадків щодо корупційних правопорушень; 6) загроза безпеці навколишнього середовища, а також загроза здоров'ю й життю населення [4].

В Україні існують дві невирішені проблеми, які забезпечують реалізацію такого кримінального правопорушення як контрабанда. По-перше, існують істотні прогалини в українському законодавстві, які не дають конкретного вирішення проблеми відсутності методів та інструментів боротьби із митними правопорушеннями. Прикладом до вищесказаного може стати те, що у законодавстві України не зазначено про обов'язкове пломбування транспортних засобів, а 80 відсотків вантажних автомобілів, які переміщуються по території української держави, не гарантуються імпортером, тобто виходить те, що автомобіль можна просто підмінити чи втопити. До вищесказаного можна додати й випадки поштової контрабанди, тому що контроль перевезення посилок не передбачений на нормативно-правовому рівні. Отже, під час перевезення товар чи вантаж можна з легкістю підмінити.

По-друге, в Україні трапляється багато випадків того, що населення не дотримується норм діючого законодавства, тобто корупція на митницях та прикордонній службі. На нашу думку, найголовнішою проблемою контрабанди товарів є навіть не втрати бюджету, а скоріше спотворення внутрішнього ринку економіки та принципів конкуренції, від чого зазнає збитків в першу чергу легальний бізнес. Мивважаємо, що недостатньо лише посилити контроль на митницях та у прикордонній службі, треба ліквідувати прогалини на внутрішньому ринку, тому що саме через ці прогалини існує контрабанда. Прикладом таких прогалин може стати те, що через спрощену систему

оподаткування відбувається реалізація товарів без первинної документації на них [5].

Отже, основна проблема, яка полягає в протиправному перетині кордону України, на даний момент є дуже поширеною в нашій державі через те, що центральні органи влади приділяють цьому недостатньо уваги. Це означає, що підвищення заробітної плати працівників прикордонної служби та митних органів може допомогти з метою зменшення корупційних випадків. Запровадження прихованого спостереження за роботою прикордонних зон може допомогти у випадку порушення норм законодавства. Покращення технічного забезпечення прикордонних пунктів, а також покращення підготовки професійних кадрів на прикордонних пунктах є важливим для поліпшення контролю у прикордонних зонах [5].

Одним з головних завдань сучасної Митної служби України є реалізація міжнародних стандартів щодо митної справи та інтеграція їх у практичну діяльність митних органів. Також на Державну Митну службу України покладаються такі завдання як забезпечення безпеки у митній сфері, а також забезпечення інтересів української держави у митній сфері. Служба повинна діяти з

метою реалізації умов для зовнішньоекономічної діяльності. Державна митна служба України зобов'язана діяти на благо законній торгівлі та ліквідувати прояви контрабанди товарів та інших речовин, відстоювати додержання митних правил та передбачати їх порушення [6, 7].

Висновки. Як підсумок статті, важливо акцентувати увагу на тому, що контрабанда – це перевезення або переміщення товарів, які визначені у статтях 201, 201-1 та 305 КК України, через митний кордон української держави, але поза митним контролем із метою приховати предмет нелегального перевезення від митних та правоохоронних органів. У результаті проведеної роботи ми визначили загальні засади юридичної відповідальності за контрабанду відповідно до кримінального закону України. Загалом покарання за дане кримінальне правопорушення може становити від трьох до дванадцяти років, що залежить від багатьох чинників, таких як предмет контрабанди та кількість вчинених аналогічних правопорушень. Також ми дослідили основні способи протидії контрабанді, що має на меті запобігти її реалізації.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України: станом на 27.10.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
2. Коментар до статті 201. Контрабанда. URL: <http://yurist-online.com/ukr/uslugi/yuristam/kodeks/024/198.php>.
3. Митний кодекс України: станом на 24.10.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#top>.
4. Дубровський В., Черкашин В. Порівняльний аналіз фіскального ефекту від застосування інструментів ухилення/уникнення оподаткування в Україні: навч. посібник. Київ, 2017. URL: <https://rpr.org.ua/wp-content/uploads/2018/02/Instrumenty-uhylannya-vid-splaty-podatkov-2017-1.pdf>.
5. Асоціація підприємств інформаційних технологій України: веб-сайт. URL: <http://apitu.org.ua/node/119>.
6. Державна митна служба України: веб-сайт. URL: <https://customs.gov.ua/polozhennia>.
7. Резнікова Є.С. Обґрунтування заходів запобігання контрабанді при переміщенні товарів через митний кордон України: дипломна робота. Харків, 2019. 67, 71-72с. URL: http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/22570/1/Д_Резнікова_ЄС_2019_072_Митний_контрол_бібліотека.pdf.

References:

1. Kryminalnyi kodeks Ukrainy: stanom na 27.10.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

2. Komentar do staty 201. Kontrabanda. URL: <http://yurist-online.com/ukr/uslugi/yuristam/kodeks/024/198.php>.
3. Mytnyi kodeks Ukrainy: stanom na 24.10.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#top>.
4. Dubrovskiy V., Cherkashyn V. Porivnialnyi analiz fiskalnoho efektu vid zastosuvannya in -strumentiv ukhlyennia/unyknennia opodatkovannia v Ukraini: navch. posibnyk. Kyiv, 2017. URL: <https://rpr.org.ua/wp-content/uploads/2018/02/Instrumenty-uhlyannya-vid-splaty-podatkov-2017-1.pdf>.
5. Asotsiatsiia pidpriemstv informatsiinykh tekhnolohii Ukrainy: veb-sait. URL: <http://apitu.org.ua/node/119>.
6. Derzhavna mytna sluzhba Ukrainy: veb-sait. URL: <https://customs.gov.ua/polozhennia>.
7. Rieznikova Ye.S. Obgruntuvannia zakhodiv zapobihannia kontrabandi pry peremishchenni tovariv cherez mytnyi kordon Ukrainy: diplomna robota. Kharkiv, 2019. 67, 71-72с. URL: http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/22570/1/D_Reznikova_ES_2019_072_Mytnyi_kontrol_by_blyoteka.pdf.